

Neoliberalizem v evropskem izobraževalnem prostoru: med učinkovitostjo in pravičnostjo slovenskih izobraževalnih politik in praks

Kot **znanstvena izhodišča** projekta definiramo sodobne razprave o javnopolitičnih instrumentih (vključno z mednarodnimi raziskavami znanja), s katerimi Evropska komisija vodi, usmerja in nadzira države članice, da s kolektivnim reševanjem problemov skupaj dosegajo zastavljene cilje. V središču pozornosti je vprašanje neoliberalne zasnovanosti evropskega izobraževalnega prostora in njenega vpliva na oblikovanje in izvajanje nacionalnih izobraževalnih politik. Ta proces je pri tem bistveno določen s konceptom na podatkih temelječega oblikovanja politik (angl. *Evidence based policy making*). Osrednja pozornost je na dosežkih učencev in učenek, ki jih države članice na podlagi kulture performativnosti primerjajo v mednarodnih primerjalnih lestvicah dosežkov. Na podlagi teh uvrstitev in večinoma poenostavljenih analiz dosežkov Evropska komisija in druge mednarodne organizacije (npr. OECD) državam posredujejo priporočila, v katerih predlagajo ukrepe za (domnevno) izboljšanje uspešnosti izobraževalnega sistema in s tem gospodarske konkurenčnosti države. Navedena priporočila pogosto temeljijo na idejah neoliberalizma tako, da ukrepe za izboljšanje utemeljujejo na načelu učinkovitosti (angl. *efficiency*), ob strani pa puš čajo druga pomembna načela izobraževanja, na primer načelo pravičnosti (angl. *equity*). Ob tem ostaja odprto **edukacijsko znanstveno relevantno vprašanje** (ne) komplementarnosti načel učinkovitosti in pravičnosti pri zasledovanju evropskih ciljev na področju izobraževanja, ki ga naslavlja pričujoči projekt in na katerega odgovor je ključen za spoštovanje načel in strateških usmeritev Slovenije pri razvoju izobraževalnega sistema v prihodnje.

Cilj projekta je torej pripraviti in uporabiti kompleksen teoretski okvir in poglobljene empirične analize za kritično presojo, ali sta učinkovitost in pravičnost izobraževalnih politik in praks resnično komplementarni in ali je visoke dosežke v mednarodnih raziskavah znanja v Sloveniji mogoče učinkovito dosegati ob večjem upoštevanju načela pravičnosti izobraževalnih politik in praks.

Uporabili bomo naslednji **metodološki okvir**:

- a) Inovativen izbor in preplet več kompleksnih edukacijskih teorij in konceptov v preseku s filozofskimi teorijami (Mauret, 1999; Van Parijs, 1991); politološkimi teorijami nove oblike vladavine, na podatkih temelječega oblikovanja politik in javnopolitičnega učenja; antropološkimi teorijami ter feministično edukacijsko teorijo (Ringrose, 2013; Francis in Skelton, 2005) in psihološkimi teorijami v okviru vedenjskosocialnokognitivne paradigme ter teorije samodeterminacije (Ryan in Deci, 2008);
- b) Kritična diskurzivna analiza formalnih in pravnih virov, ki z vsebino in načeli usmerjajo delovanje akterjev na nadnacionalni, nacionalni in šolski ravni;
- c) Premišljen izbor treh študij primera, v katerih razvijamo interdisciplinarni epistemološki in metodološki okvir za poglobljene sekundarne analize bogatega nabora obstoječih podatkov mednarodnih raziskav znanja (npr. PISA), ki v Sloveniji do sedaj niso bili optimalno izkoriščeni, in razvoj novih kazalnikov za interpretacijo rezultatov teh raziskav. Novi kazalniki, razviti s konceptualnim aparatom različnih disciplin in v različnih kontekstih relevantnih edukacijskih vprašanj, poleg dosežkov v ospredje postavljajo tudi pomen ozadenjskih dejavnikov kot kazalnikov pravičnosti izobraževalnega sistema (socialnoekonomski gradient, dejanska enakost spolov, blagostanje ter socialne in čustvene spretnosti).

S poglobljeno koncipiranimi sekundarnimi analizami po mednarodnih metodologijah zbranih in primerljivih podatkov, kot jih predpostavlja projekt, ob vključevanju poznavanja nacionalne problematike izobraževanja, državi omogočamo produktivno kritično razpravo, učinkovito uporabo rezultatov raziskav in **oblikovanje predlogov za izboljšanje izobraževalnih politik in praks**.